

آثار دنیوی و اخروی دروغ

دروغ یک سری آثار دنیوی دارد و یک سری آثار اخروی؛ اثر دنیوی هم مادی و هم معنوی است؛ جنس اثر اخروی هم معلوم است که چیست.

۱. اثر مادی دنیوی

مهم ترین اثر مادی دنیوی دروغ کم شدن رزق و روزی است؛ این ممکن است به نظر شما عجیب بیاید و حتی ممکن است به ذهن بیاید که این نقض دارد و خیلی ها با دروغ به چه آلف و الوفی می‌رسند. روایت از پیامبر گرامی اسلام (ص) است که می‌فرماید: «الکذب ینقص الرزق»^۱ کذب باعث نقصان روزی می‌شود. این هم می‌تواند از سنخ تأثیرگذاری صله رحماً مثلاً در طول عمر باشد؛ یعنی خداوند تبارک و تعالی مثلاً صله رحماً را سبب طولانی شدن عمر قرار داده است. این از علت‌هایی است که علت آن حقیقی و علت هم معنوی است. علت و معلول که نباید هر دو مادی باشند؛ یک علتی می‌تواند معنوی باشد، ولی تأثیر تکوینی داشته باشد در یک امر واقعی دیگر. مؤثرین فی العالم که فقط امور مادی نیستند؛ امور معنوی هم در همین نظام هستی می‌تواند در امور دیگر تأثیرگذاری تکوینی داشته باشند؛ اعتباری و تشریحی هم نیست. مثلاً قطع الارحام موجب کاهش عمر می‌شود. یا مثلاً در مورد قتل پدر نقل شده که یکی از خلفای بنی عباس سب می‌کرد و به فاطمه زهرا(س) و گاهی ائمه معصومین(ع)، فرزندش آمد از امام صادق(ع) سؤال کرد که پدرم این کار را می‌کند و من نمی‌توانم در برابر او ساکت باشم؛ حضرت فرمود این را بدان که عمرت کوتاه می‌شود. اتفاقاً این کار را کرد و زود هم از دنیا رفت.

بنابراین تأثیرگذاری دروغ در کم شدن و نقص رزق و روزی هم می‌تواند از این قبیل باشد و این حتماً هست؛ یعنی دروغ به عنوان یک عامل معنوی تأثیر تکوینی در رزق و روزی انسان دارد. اما در عین حال می‌تواند یک تحلیل اجتماعی هم پشت آن باشد؛ یعنی کسی که اهل دروغ است بالاخره دیر یا زود مسلوب الاعتماد می‌شود، مخصوصاً کسانی که دروغگویی آشکار دارند و کم‌کم به این عنوان شهرت پیدا می‌کنند؛ این باعث می‌شود که قطعاً در روابط و کارها و در مناسبات او تأثیر بگذارد. بالاخره کسی را که به صدق و راستی بشناسند، همه برای او احترام قائل هستند؛ ارتباطات و تعاملات مالی و اقتصادی بیشتری با او می‌توانند داشته باشند. لذا این روایت را از این جهت هم می‌شود تفسیر کرد که بالاخره اگر پیامبر خدا(ص) دروغ را به عنوان یک منشأ برای کم شدن رزق و روزی ذکر می‌کند به چه دلیل است.

روایتی از امام امیرالمؤمنین(ع) وارد شده که می‌فرماید «اعْتِيَادُ الْكُذْبِ يُورِثُ الْفَقْرَ»، کسی که اهل دروغ شود، یعنی به دروغ گفتن عادت کند و این رویه او شود، این موجب فقر است. بین کم شدن رزق و فقر فرق است. دروغ به کلی این تأثیر را دارد که رزق و روزی را کم می‌کند؛ اما آدمی که عادت به دروغ گفتن پیدا کرده، گرفتار فقر می‌شود.

اینجا ممکن است سؤال کنید که بعضی‌ها که راست می‌گویند کلاهشان پس معرکه است و هیچ وقت نمی‌توانند مال روی مال بگذارند، اما کسانی که دروغ می‌گویند خیلی هم کارهایشان را پیش برده‌اند. دو مسأله را باید در اینجا توجه کرد؛ یکی دوام و تزلزل مال و استمرار و جوشش این مال است. خیلی وقت‌ها اموال افراد مثل کف روی آب است؛ حجم وسیعی پیدا می‌کند اما یک دفعه و به سرعت همه اینها از بین می‌رود. نمی‌خواهم بگویم که هرکسی اموالش از بین رفت حتماً به این دلیل است، نه،

^۱ نهج الفصاحة، ص ۳۷۳.

اینها عوامل مختلفی دارد. ممکن است کم شدن مال کسی به خاطر امتحان و آزمون باشد. اینها را باید توجه کرد و یک جانبه به مسأله نگاه نکرد؛ در تحلیل این روایات این را به عنوان یکی از عوامل گاهی باید دید. چون مطلق نگری داریم درباره این اسباب و علل فوری دنبال تقص می‌گردیم؛ این یکی از عوامل است.

بنابراین در مسأله رزق و روزی و مال، استمرار و دوام و تزلزل مورد توجه باید باشد. بله، برخی هستند که با دروغ مال جمع می‌کنند اما این اموال به آنها وفا نمی‌کند و خیلی با این مال نمی‌توانند کاری انجام دهند و از این مال بهره‌ای نمی‌برند؛ بعد هم ثبات و استقرار ندارد؛ این مسأله‌ای است که باید به آن توجه کرد.

مسأله دوم اینکه برای رزق و روزی عوامل مؤثری در کم شدن و زیاد شدن آن دخیل است؛ یکی از عوامل آن این است. یک آدمی که همت و پشتکار دارد و تلاش می‌کند ولی دروغ هم می‌گوید، بالاخره یک بخشی از مال و رزق و روزی او ناشی از آن تلاش و همت اوست؛ همانطور که دروغ باعث کم شدن رزق و روزی می‌شود و این سنت الهی است، همت و تلاش هم باعث افزایش رزق و روزی است. کسی که روزی دو ساعت کار می‌کند و بقیه روز را خواب است یا تنبلی می‌کند با کسی که از ۵ صبح تا ۱۰ شب مشغول است، خب حتماً این کار و تلاش تأثیر دارد. تنبلی و بی‌حالی و سستی در مقابل پُر کاری؛ اینها هر دو مؤثر هستند. اگر فرض کنید که کسی آدم پر کاری است اما دروغ می‌گوید، این آدم پر کار اگر دروغ نمی‌گفت حتماً روزی او بیش از این بود که الان هست. این را باید توجه کرد؛ سخن از نقص رزق و روزی است و نقص به معنای عدم نیست بلکه به معنای عدم تمامیت است.

سؤال:

استاد: برکت چیز دیگری است؛ من از نظر کمی می‌گویم. برکت مربوط به کیفیت مال است. مسأله برکت داشتن مال که گاهی با مال اندک خیلی کارها انجام می‌شود داد و گاهی با مال بسیار کار اندک هم نمی‌توان صورت داد، این یک مسأله‌ای است که باید به آن توجه کرد.

۲. اثر معنوی دنیوی

دومین اثر دنیوی دروغ که البته اثر معنوی است، فراموشی و نسیان است که البته این در آخرت هم می‌تواند باشد. امام صادق (ع) می‌فرماید: «إِنَّ مِمَّا أَعَانَ اللَّهُ بِهِ عَلَى الْكُذَّابِينَ النَّسِيَانَ»، از چیزهایی که خداوند متعال به وسیله آن به دیگران بر علیه دروغگو کمک می‌کند، نسیان اوست. می‌گویند آدم دروغگو کم حافظه است. نسیان و فراموشی یک حالتی است که به عنوان اثر وضعی و تکوینی دروغ در این عالم پیش می‌آید و البته در عالم برزخ و قیامت هم امتداد دارد. کسانی که کذاب هستند؛ البته بین کذاب و کاذب یا مثلاً کسی که یکی دو بار دروغ می‌گوید فرق است. کذاب و اهل دروغ، کسانی که عادت به دروغ گفتن دارند، اینها فراموش‌کار هستند و همین فراموشی باعث رسوایی آنها می‌شود. خداوند فراموشی و نسیان را به عنوان یک عامل و کمک کننده کسانی که طرف دروغگویان واقع می‌شوند، قرار داده است. این را خداوند یک ابزاری برای انسان‌ها قرار داده که به وسیله آن بتوانند بر علیه دروغگویان به نتیجه برسند. الان ضرب المثل شده که می‌گویند دروغگو کم حافظه است یا دروغگو فراموش‌کار است، این مضمون روایت است و می‌توانیم آن را به عنوان یکی از عوامل پنهانی کمک‌کننده به کسانی که در معرض این دروغ‌ها قرار می‌گیرند بدانیم. این به انسان امیدواری می‌دهد؛ اگر کسی به دیگری دروغ می‌گوید یا

دروغی را به دیگری می‌بندد، طرف او می‌تواند امیدوار باشد که این دیر یا زود باعث رسوایی او در همین دنیا خواهد شد و خدا اگر به کسی مجال می‌دهد برای دروغ گفتن، به آن کسی که به او دروغ هم گفته می‌شود و درباره او دروغ هم گفته می‌شود، ابزاری در اختیارش قرار داده که به او کمک شود. این انسان را امیدوار می‌کند؛ حالا غیر از مجازاتی که برای دروغگو در عالم برزخ و قیامت در نظر گرفته شده، خودِ اینکه در همین دنیا انسان می‌تواند امیدوار باشد که رسوایی در انتظار دروغگویان است، مسأله مهمی است.

من دو اثر دنیوی عرض کردم که یکی مادی و یکی معنوی بود؛ اگر بخواهیم از این آثار بگوییم باز هم هست. دروغ یکی دو اثر اخروی هم دارد، که یا مربوط به عالم برزخ است یا مربوط به عالم قیامت. ان شاء الله این را در جلسه آینده توضیح خواهیم داد.

«والحمد لله رب العالمین»